

Abstrakt

Posuzování zdravotního stavu občanů je velice významnou složkou práva sociálního zabezpečení. Posudkové lékařství prošlo velmi dlouhým historickým vývojem a na našem území splývá s prvními pokusy společnosti o vytvoření institutů zaměřených na ovlivnění následků poruch zdraví jednotlivce na straně jedné a jejich případného návratu do pracovního procesu na straně druhé. Pomoc zdravotně postiženým lidem vedla od dobrovolné formy pojištění, přes obligatorní pojištění u některých specifických zaměstnání až k všeobecnému nemocenskému pojištění a sociálnímu zabezpečení ze zákona nebo vlastním plněním.

Posuzování zdravotního stavu občana v sociálním zabezpečení je prováděno zejména lékaři lékařské posudkové služby České správy sociálního zabezpečení (resp. lékaři okresních správ sociálního zabezpečení) jejichž počet není, i přes využití institutu smluvních lékařů, optimální. Posouzení zdravotního stavu občanů v rámci přezkumného řízení soudního provádějí lékaři posudkových komisí Ministerstva práce a sociálních věcí a v souvislosti s výkonem služby toto posouzení vykonávají i posudkoví lékaři působící na Ministerstvu obrany, Ministerstvu vnitra a Ministerstvu spravedlnosti.

Lékařská posudková služba se i přes nepříznivou personální situaci musí přizpůsobit zvyšujícím se nárokům na objem a kvalitu posudkové činnosti. Musí reagovat na sociální dopady nezaměstnanosti a zvyšující se zájem o ochranu osobnosti občana. Zároveň se musí vyrovnat se skutečností, že jako veřejná služba stojí trochu na okraji zájmu odborné i laické veřejnosti, ačkoliv má značný vliv na stav veřejných výdajů.

Negativem v dané oblasti je také, dle mého názoru i fakt, že právní úprava posuzování zdravotního stavu občana v sociálním zabezpečení je značně roztříštěna a mnohdy zbyrokratizována. Přitom základní výčet druhů řízení pro které lékaři LPS posuzují zdravotní stav je koncipován do jednoho zákona a to § 8 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, v platném znění. Jednotlivá specifika řízení, která závisí na charakteru dávky, o kterou žadatel usiluje, jsou pak upravena ve zvláštních zákonech, na které se subsidiárně vztahuje i správní řád a zákony, které řeší postavení zejména obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Při posuzování invalidity je však nejvýznamnější legislativní změnou platnost nové vyhlášky o posuzování invalidity, která vznikla v souladu s názory odborné lékařské veřejnosti a pokroky lékařské vědy a sekundárně následovala legislativní změny k 1. lednu 2010 v dané oblasti.

Ačkoli byla tato nová právní úprava přijata v době, kdy se ve společnosti hledají cesty k dosažení úspor ve veřejných financích, jejím záměrem podle mého názoru nebylo ani není „ušetřit na zdravotně postižených“, ale po zhruba patnácti letech poskytnout posudkové službě sociálního zabezpečení a pojištěncům moderní právní předpis, který respektuje na jedné straně pokroky v medicíně a na straně druhé pak i pokroky v technologii pracovních příležitostí a uplatnění postižených občanů.

Vzhledem k tomu, že výsledek posouzení zdravotního stavu má dopad na sociální postavení občana, nevyhne se lékařská posudková činnost kontaktu a zájmu soudů, zejména v souvislosti s přezkumem rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení o nárocích na důchodové dávky podmíněné dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem. Četnost judikátů ve věcech důchodového pojištění se v současné době částečně zmírnilo zavedením nového opravného prostředku, kterým jsou od 1. 1. 2010 tzv. námitky. Přesto však musíme konstatovat, že správní žaloby podané proti rozhodnutí ČSSZ u příslušného krajského soudu jsou mnohdy úspěšné a to z důvodu, že samotné posudky, vypracované lékaři LPS, nemají odpovídající a vypovídající schopnost důkazního prostředku, což je opět dokladem toho, že samotní lékaři posudkové služby (nejen svým věkem, ale i neprávnickým vzděláním) nestačí současnému trendu, který se očekává od posuzování zdravotního stavu občana. Judikatura v rámci přezkoumávání těchto rozhodnutí se zabývá hlavně přesvědčivostí zjištění, na základě nichž bylo vydáno rozhodnutí ve věci.

Je otázkou, jak se v celé oblasti promítnou změny vyplývající z programového prohlášení vlády, které má za cíl sociálně citlivým způsobem zkrátit některé druhy sociálních dávek, podpor a příspěvků s cílem zefektivnit jejich čerpání a zamezit jejich zneužívání. S tímto postupem lze souhlasit, ale už teď je jisté, že v důsledku sociální nejistoty žadatelů dojde ke zvýšení počtu podaných žádostí o všechny dávky a tudíž i k většímu objemu práce pro lékaře, kteří budou zdravotní stav těchto žadatelů posuzovat. Je nutné vzít v úvahu i skutečnost, že sociální dávka je mnohdy pro žadatele jediným finančním zdrojem jeho příjmu. Proto je dle mého mínění nutné nejprve vyřešit personální situaci lékařské posudkové služby a následně zajistit kvalitu a dostupnost posudku o zdravotním stavu občana.